

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ**

***ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ ХХІ СТОЛІТТЯ
ОЧИМА МОЛОДІ***

**МАТЕРІАЛИ
V Міжвузівської студентської
наукової конференції**

20 травня 2021 року

Харків 2021

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова оргкомітету:

Прокопенко І. Ф. – радник ректора Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

Члени оргкомітету:

Радченко Л. П. – професор кафедри економічної теорії, фінансів і обліку Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, кандидат економічних наук, доцент

Сідельнікова І. В. – професор кафедри економічної теорії, фінансів і обліку Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, кандидат економічних наук, доцент

Соляр В. В. – завідувач кафедри економічної теорії, фінансів і обліку Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, кандидат економічних наук, доцент

Мельникова О. В. – доцент кафедри економічної теорії, фінансів і обліку Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, кандидат педагогічних наук, доцент

Зайцева П. О. – член Ради молодих учених ХНПУ імені Г.С.Сковороди, здобувач вищої освіти бакалаврського рівня 4 року навчання

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди
(протокол №5 від 11 травня 2021 р.)*

Тенденції та перспективи розвитку економіки XXI століття очима молоді: матеріали V Міжвузівської студентської наукової конференції (20 травня 2021 р., м. Харків). – Харків: ХНПУ, 2021. – 173 с.

У збірці представлено матеріали V Міжвузівської студентської наукової конференції, присвяченої Дню науки. Дослідження учасників конференції розкривають актуальні проблеми економічної теорії та практики. Розглядаються питання формування сучасної національної економіки в умовах глобалізації, процеси інноваційного розвитку на мікро- та макрорівнях, аспекти оптимізації фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва, проблеми інституційно-правового забезпечення й управління розвитком підприємств, економічної освіти.

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за зміст публікацій несуть автори та їх наукові керівники.

Бурдика А. І., Пилипов С. А. НАЗРІЛІ АКЦЕНТИ ІНСТИТУЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	62
Андрусенко Л. Ю. ВПЛИВ КЛІМАТИЧНОЇ КРИЗИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	69
Василюк С. О. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРОБЛЕМ ЕКОЛОГІЇ ТА ЕКОНОМІКИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	71
Пешенко К. Ю. АГРОПРОМИСЛОВА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	75
Желізняк А. С. РОЗВИТОК ІТ СФЕРИ В УКРАЇНІ І ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ.....	79
Олійник М. М. ІНФРАСТРУКТУРА АВІАЦІЙНОГО ТРАНСПОРТУ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	85
Хамашта Тоні Габі МІСЦЕ ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКАХ УКРАЇНИ.....	90
Суміш К. П. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	94
Адаменко А. С. ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ.....	101
Іванова К. Г. РОЛЬ І МІСЦЕ ТНК В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	105
Секція 2 «ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ Й УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ».....	110
Краснопольська А. Т. АКТИВНА ІННОВАЦІЙНА ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЯК СТИМУЛ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	110
Сідова Д. Р. ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ: ДОСВІД РОЗВИНЕНИХ КРАЇН.....	114
Михайленко М. Ю. БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ.....	117
Остапенко Л. О. ОСОБЛИВОСТІ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ.....	121
Стренадко В. Р. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БАНКУ ТА БАНКІВСЬКОГО ПРОДУКТУ: ФАКТОРИ ВПЛИВУ ТА ОЦІНКА.....	125

Бурдика Антон Ігорович, Пилипов Сергій Анатолійович
ХНПУ імені Г.С. Сковороди, спеціальність «Економіка»,
1 рік навчання, група 51 М
Науковий керівник – к.е.н., доц., завідувач кафедри економічної
теорії, фінансів і обліку Соляр В.В.

НАЗРІЛІ АКЦЕНТИ ІНСТИТУЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Процес формування і розвитку інноваційної економіки повинен протікати паралельно зі створенням і розвитком системи відповідних інститутів. Інституційне середовище визначає тип економічного зростання, його якість і ефективність, є базисом умов, що визначають сталий соціально-економічний розвиток країни. Ця теза впливає зі змістовно-методологічних критеріїв формування головних міжнародних показників рівня інноваційного розвитку економіки. А саме це Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index), Індекс інноваційного розвитку агентства Bloomberg (Bloomberg Innovation Index), Глобальний індекс конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), Інноваційний індекс Європейського інноваційного табло (Innovation Union Scoreboard), Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів (Global Talent Competitiveness Index), Оцінка готовності до майбутнього виробництва (Readiness for the Future of Production Assessment).

За зазначеними шістьма рейтингами ефективність інноваційної діяльності економіки України за останні роки знизилася за 4-ма індексами. У той же час, Глобальний інноваційний індекс та Індекс інноваційної ефективності покращили позиції України через високі показники за критеріями створених знань, отриманих патентів та корисних моделей по відношенню до ВВП, витрат на комп'ютерне програмне забезпечення, експорту послуг інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у відсотках від загального обсягу торгівлі.

З результатів глобальних досліджень впливає, що мета створення інституційної системи інноваційної економіки України повинна полягати у сприянні масштабному технологічному оновленню виробництва на основі

передових науково-технічних розробок. Досліджуючи сприятливі для цих процесів фактори, необхідно виділити в якості важливого – інститут мотивації людського капіталу. Саме людина, що є носієм людського капіталу, є генератором інновацій. Процес мотивації людського капіталу відбувається в рамках і під впливом формальних і неформальних соціально-економічних інститутів: держави, регіону, недержавних громадських фондів і організацій, ринків, окремих фірм, домогосподарств (сім'ї). Так інноваційна фірма є провідником між наукою і ринком, держава як суб'єкт, що володіє владою і ресурсами, має великі можливості участі у формуванні інноваційної економіки, виступає регулятором і координатором функціонування інституційного середовища інноваційного розвитку економіки.

Дослідження показало, що в результаті проведених державою інституційних реформ по переходу до економіки знань, «зеленої» економіки, помітно збільшилася інноваційна активність підприємств. Так, рівень зацікавленості підприємств у здійсненні інноваційних процесів у період 2012-2020 рр. зростає: їх частка в загальній чисельності досліджуваних підприємств збільшилась з 15 % до 28 %, позитивною тенденцією є зростання частки підприємств які здійснюють продуктові інновації які, власне, і зумовлюють інноваційний розвиток національної економіки. Але при цьому міжнародна інтеграція інноваційної діяльності підприємств розвинена недостатньо. Основна кількість партнерів інноваційних підприємств розташовані в Україні.

Для оцінки пріоритетності державного фінансування інноваційних проєктів, які забезпечують дотриманням інтересів як підприємця, так і держави, доцільно використовувати як показник приведених витрат, так і показник чистого приведенного доходу. Такий підхід до оцінки пріоритетності інноваційних проєктів дозволяє враховувати їх ефективність як на макро-, так і на мікроекономічному рівні у таких пріоритетних напрямках як розвиток наукового потенціалу України; розвиток науково-технічної та інноваційної інфраструктури; стимулювання розвитку інноваційних кластерів; реалізація

технологічних і науково-дослідних проєктів, що забезпечить зміцнення позиції країни в конкуренції на світових ринках.

Основною проблемою у даній сфері є недосконала, а тому неефективна і нечітка система інституційної підтримки і стимулювання інноваційного розвитку економіки. Насамперед це пов'язано із відсутністю досвіду управління інноваціями. Норми і правила, що встановлюються законами України, центральними, регіональними і місцевими органами влади, не утворюють єдиної системи, а тому не є дієвими. Здебільшого нормативні, законодавчі акти та програмні документи є суперечливими між собою. Цю ситуацію дещо можна покращити за рахунок запозичення практики необхідних інституційних норм високорозвинених країн світу, що дасть змогу вирішити низку актуальних питань, які стосуються як реформування наявної вітчизняної системи державної управління, так і формування інституційної бази підтримки та стимулювання інноваційного розвитку в Україні загалом. Має відбутися інституційне реформування системи нагромадження, поширення знань, перетворення їх на інноваційний продукт та інтелектуальний капітал і навпаки.

Для ефективного функціонування національної інноваційної системи доцільно сформувати і забезпечити тісну взаємодію таких типів інноваційних інститутів: фінансові інноваційні інститути; виробничо-технологічні інститути; інформаційні інститути; інститути підготовки кадрів для інноваційного процесу; експертно-консультативні інститути; інститути регулювання і контролю. Інститути підтримки і розвитку є одним з інструментів державної політики, яка впливає на розвиток інноваційних процесів і формування інноваційної інфраструктури, з використанням механізмів державно-приватного партнерства. До основних напрямів функціонування таких інститутів належать сфери, які є ключовими з погляду реалізації державної соціально-економічної політики, а саме: розвиток сучасних ринкової і соціальної інфраструктур, інфраструктурного забезпечення інноваційного процесу; розвиток ефективного національного інноваційного середовища; сприяння розвитку зовнішньоекономічної діяльності інноваційних підприємств;

підтримка розвитку національного інноваційного малого і середнього бізнесу; нівелювання наявного дисбалансу в інноваційному розвитку територій (створення і підтримка регіональної інноваційної структури тощо) [1].

Важливе значення для активізації інноваційних процесів мають фінансові інститути розвитку. Серед них універсальні та спеціалізовані банки розвитку, державні венчурні та лізингові компанії, інноваційні фонди, фонди і агентства регіонального розвитку тощо. Важливу роль в активізації інноваційної діяльності мають і такі інституції, як: технопарки, індустріальні парки, бізнес-інкубатори, наукові центри, кластери, центри трансферу технологій та інші, які потребують першочергової підтримки та стимулювання їх діяльності, насамперед, на законодавчому рівні. Ці інститути інноваційного розвитку мають концентрувати в собі високоінтелектуальний потенціал бізнесових ініціатив, оскільки без цього організувати і здійснити випуск інноваційної продукції, без виробничої кооперації, буде неможливо.

Ще одним аспектом активізації інноваційних процесів є інституційне забезпечення розвитку системи трансформації знань. Основним завданням державних інституцій має бути створення сприятливих умов для вільного і безперешкодного доступу всіх суб'єктів інноваційної діяльності до каналів її поширення, а саме: створення вільного доступу до системи передачі ноу-хау, розробок чи інновацій в сферу виробництва, поширення інформації про нові розробки та інноваційні технології. Процес трансформації знань є недостатньо привабливим для бізнесу, щоб інвестувати в його розвиток, оскільки він не має чіткого матеріального вираження. У ЄС ці витрати покладено на державні інституції.

Державна інституційна політика на національному рівні повинна ґрунтуватися на трьох постулатах: наукові знання – рушійна сила сталого розвитку економіки; технології – двигун соціально-економічного розвитку; державні інститути – відповідають за розвиток науки і технологій та стимулювання інноваційної діяльності. Інституційний інструментарій економічної політики держави охоплює: 1) адміністративні, податкові,

бюджетні, інвестиційні, інноваційні, структурні, цінові, кредитні, інфраструктурні, інформаційні, громадські важелі впливу; 2) систему засобів, що забезпечують дієвість формальних правил; 3) організації, що гарантують їх виконання.

Законодавчі акти щодо підтримки інновацій здебільшого мають нижчий пріоритет порівняно з деякими іншими нормативними актами держави. Це призводить до блокування інноваційних ініціатив. Щоб подолати таку ситуацію, усунути бар'єри співпраці між наукою, освітою та економікою, законодавчі органи влади повинні звернути особливу увагу, насамперед, на посилення взаємоузгодженості між основними законодавчими актами України, що регулюють діяльність в інноваційній сфері. Сьогодні немає достатньої ефективності захисту прав інтелектуальної власності, не створені правові умови для функціонування венчурного капіталу як ринкового інституту, процедура створення окремих суб'єктів інноваційної діяльності безпідставно ускладнена. Відсутні також законодавчо встановлені критерії інноваційності проектів і розмежування інноваційних проектів. Про неефективність нормативно-правового забезпечення свідчить і недостатність та недосконалість інфраструктурного забезпечення інноваційної діяльності, яка представлена в Україні лише окремими типами інноваційних інститутів [2].

Водночас не можна зводити причини низького рівня інноваційного розвитку лише до недостатнього їх нормативно-правового забезпечення. Причини такої ситуації в інноваційній сфері є значно глибшими і полягають у загальній нерозвиненості ринкового середовища в Україні, що зі свого боку і зумовлює нерозвиненість і низький рівень функціональності та неповноту інноваційної інфраструктури.

Одним з інструментів прискорення інноваційних процесів в Україні є досягнення видатків на фінансування науки, що становить 2,5–3 % ВВП, і закріплення цієї норми законодавчо. Ще одним пріоритетом має стати активізація інститутів розвитку у системі координат державно-приватного партнерства, орієнтованого на прискорення інноваційних процесів. Для

покращення ситуації у сфері інституційної підтримки інноваційного розвитку потрібно вивчати європейський досвід до підходів, принципів, форм і методів, які застосовуються в інституційній системі ЄС.

Варто наголосити також і на тому, що лідерами інноваційного розвитку країн ЄС є країни, які не мають потужної науки, як, наприклад, Бельгія, Кіпр, Ірландія, Люксембург, Нідерланди, Словенія, Швеція. В цих країнах інноваційний розвиток економіки забезпечує малий і середній бізнес, який самостійно визначає, які інновації йому потрібно запроваджувати, щоб отримувати економічний ефект. Саме такий досвід на сьогодні є важливий і перспективний для України. Однак основою такого шляху інноваційного оновлення економіки України є створення сприятливих умов для формування інститутів розвитку компаній, більшість з яких і є представниками малого та середнього бізнесу [3].

Крім розглянутих системних інституційних проблем, актуальним завданням в контексті інноваційного розвитку української економіки є цілеспрямоване, послідовне та системне формування власне “інноваційного інституційного середовища”. Для його виконання необхідно:

- запровадити систему індикативного планування, яке передбачає визначення стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку на основі прогнозних і експертних оцінок, створення програмних фондів і програмного управління, виявлення та узгодження інтересів урядових органів, бізнес-асоціацій, профспілок, об'єднань споживачів для досягнення консенсусу та координації зусиль;

- створити ефективну систему інфорсменту інтелектуальної власності;

- вдосконалити інститути державного регулювання й управління інноваційним розвитком (спрощення процедури створення і діяльності інноваційних підприємств, політика загальних і цільових субсидій, податкових пільг, у тому числі – податкових кредитів, митних тарифів, пільгових режимів амортизації та кредиту тощо);

-розробити і реалізувати довгострокову стратегію формування та використання людського капіталу, що потребує відповідних змін у структурі бюджетних витрат (збільшення фінансування науки, освіти, охорони здоров'я, реформування системи освіти, підготовки кадрів;

-створити ефективні механізми інноваційного обміну та взаємодії між потенційними учасниками, у тому числі між університетською, академічною наукою і бізнесом;

-забезпечити створення на регіональному рівні спеціалізованих організацій з підтримки інновацій – технопарків, бізнес-інкубаторів, високотехнологічних фірм та кластерів підприємств.

Список використаних джерел:

1. Матюшенко І.Ю. Перспективи створення національної інноваційної системи в Україні. веб-сайт. URL: <https://docplayer.net/46146210-Perspektivi-stvorennya-nacionalnoyi-innovaciynoyi-sistemi-v-ukrayini.html> 2. Самойлова Н. І. Господарсько-правова політика держави щодо розвитку інноваційних виробництв. *Правознавець: електронна бібліотека юридичної літератури*: веб-сайт. URL: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/13249/%CD> 3. Пріоритетні напрями розвитку національної економіки України в контексті глобалізаційних викликів: кол. моногр. / МОН України, Харк. нац. пед. ун-т імені Г.С. Сковороди ; за заг. ред. І. Ф. Прокопенка. – Харків : ХНПУ, 2018. – 196 с.